

14.05.2018

Asia/27

§ 353

Valtuutettu Atte Harjanteen toivomusponsi Helsingin kaupungin saamisesta edelläkävijäksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa

HEL 2017-010765 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti merkitä tiedoksi selvityksen kaupunginvaltuuston 27.9.2017 kaupunkistrategian käsittelyn yhteydessä hyväksymän toivomusponnen (Atte Harjanne) johdosta tehdyistä toimenpiteistä ja toimittaa selvityksen ponnen ehdottajalle sekä tiedoksi muille valtuuteuille.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Olli Lahtinen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 36055
olli.lahtinen(a)hel.fi

Liitteet

1 Harjanne Atte, toivomusponsi 9, Kvsto 27.9.2017 asia 3

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Ponnen ehdottaja

Otteen liitteet
Esitysteksti

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Hyväksyessään 27.9.2017 Helsingin kaupunkistrategian kaupunginvaltuusto hyväksyi seuraavan toivomusponnen:

"Hyväksyessään strategian valtuusto edellyttää, että selvitetään kaupungin mahdollisuudet olla edelläkävijä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, joka kattaa kaikki toimialat." (Atte Harjanne)

Hallintosäännön 30 luvun 14 §:n mukaan kaupunginhallituksen on toimitettava ponnen ehdottajalle kirjallinen selvitys toivomusponnen joh-

14.05.2018

dosta tehdyistä toimenpiteistä viimeistään vuoden kuluttua pöytäkirjan hyväksymisestä. Selvitys on toimitettava erikseen myös muille valtuutetuille.

Toivomusponnen johdosta on saatu kaupunkiympäristölautakunnan, kasvatus- ja koulutuslautakunnan, kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan sekä sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan lausunnot.

Esittelijä viittaa toimialalautakuntien antamiin lausuntoihin ja katsoo niiden pohjalta, että kaupungin toiminnassa on varauduttu ilmastonmuutoksen tuomiin vaikutuksiin yli toimialojen ja palveluiden rajojen. Monet sopeutumistoimista perustuvat uusiin teknologisiin ratkaisuihin ja niiden tehokkaaseen hyödyntämiseen. Edelläkävijän asemaan pääsyä tukee ympäristökasvatuksen ja luotettavan viranomaistiedon jakamisen kautta kehittyvä helsinkiläisten valmius muuttaa käyttäytymistään ympäristön muutosten kannalta myönteisellä tavalla.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Olli Lahtinen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 36055
olli.lahtinen(a)hel.fi

Liitteet

1 Harjanne Atte, toivomusponsi 9, Kvsto 27.9.2017 asia 3

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Pöytäkirjan ehdottaja

Otteen liitteet
Esitysteksti

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 07.05.2018 § 314

HEL 2017-010765 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

14.05.2018

07.05.2018 Pöydälle

Pöydällepanoehdotus:
Maria Ohisalo: Viikoksi pöydälle.

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Maria Ohisalon ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Olli Lahtinen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 36055
olli.lahtinen(a)hel.fi

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 30.01.2018 § 16

HEL 2017-010765 T 00 00 03

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Valtuutettu Atte Harjanteen kaupunkistrategiaan liittyvässä toivomusponnessa edellytetään selvittämään mahdollisuuksia, että Helsingin kaupunki olisi edelläkävijä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.

Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021 linjaa Helsingin kaupungin ilmastovastuuta ja toimintaa. Kaupunkistrategiassa todetaan, että Helsingin kaupunki korostaa toiminnassaan ekologisia arvoja ja erottuu globaalin vastuun paikallisen toteuttamisen kansainvälisesti verkottuneena edelläkävijänä. Helsinki ottaa vastuunsa ilmastonmuutoksen torjunnassa vakavasti ja torjuu ilmastonmuutosta kunnianhimoisesti. Kaupunkistrategia linjaa ilmaston muutoksen torjunnan eri osa-alueita ja niiden tavoitteita muun muassa päästövähennys- ja hiilineutraalisuustavoitteita, rakennusten energiatehokkuuden parantamista, uusiutuvan energian lisäämistä, liikenteen päästövähennyksiä sekä Helsingin liikennejärjestelmän kehityssuuntia ja kiertotalouden hankkeiden toteuttamista.

Ilmastonmuutoksen torjunnan lisäksi kaupungin tulee myös varautua ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin seurauksiin ja vaikutuksiin. Tavoitteena on ihmisiin, yhteiskuntaan ja luontoon kohdistuvien ilmastonmuutoksen vaikutuksien ja uhkien vähentäminen. Helsingin kaupunki on jo useiden vuosien ajan tehnyt hallintokunta- ja toimialarajat ylittäviä suunnitelmia ja selvityksiä ilmastonmuutoksen aiheuttamiin uhkiin ja muutoksiin varautumiseksi sekä toteuttanut toimenpiteitä muutoksien

14.05.2018

vaikutusten ehkäisemiseksi. Suunnitelmia, selvityksiä ja toimenpiteitä on tehty muun muassa luonnon ja luonnonympäristöjen, terveyden ja turvallisuuden, kaupunkisuunnittelun ja -rakentamisen, talonrakentamisen ja infrastruktuurin alueiden osalta.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala vaikuttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen sekä Helsingin kaupungin mahdollisuuksiin olla edelläkävijä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa kahdella tavalla: tavoillaan järjestää palvelut sekä kasvattamalla tietoisuutta, toimintatahtoa ja tulevaisuususkkoa ilmastonmuutoksen torjumiseksi.

Palvelujen järjestämisessä merkittävin ilmastopoliittinen kysymys on kiinteistöjen energiankulutus. Suunniteltaessa, käytettäessä ja peruskorjattaessa toimialan käytössä olevia kiinteistöjä pyritään energiatehokkaihin ratkaisuihin. Lisäksi uudet toimitilat pyritään sijoittamaan paikoille, jotka suosivat joukkoliikenteen käyttöä.

Toimialan suurin rooli ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä on sen sivistys- ja kasvatustehtävä. Ilmastonmuutoksen mittakaava synnyttää kansalaisissa paljon pelkoja ja ahdistusta, jota voidaan vähentää lisäämällä tietoa ja tarjoamalla mahdollisuuksia yhteistoiminnalle. Sivistys- ja kasvatustehtävä koskee erityisesti nuoriso- ja kirjastopalveluja. Nuorisopalvelujen sitoumuksesta asiaan kertoo, että yksi sen alueellisista nuorisotyöyksiköistä on myös vastuutettu huolehtimaan nuorten ympäristö-, ilmasto- ja luontokasvatuksesta. Kirjastot taas tarjoavat pääsyn luotettavan tiedon pariin sekä tapahtumatiloja kansalaisten ja yhteisöjen yhteistoiminnalle.

Toimialan näkökulmasta ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä elämä ovat erinomaisesti sovitettavissa yhteen kaupungissa. Oikein järjestettynä resurssien jakaminen helpottaa kuntalaisten elämää, vapauttaa aikaa ja rahaa muuhun käyttöön sekä synnyttää luottamusta kanssaihmiisiin. Esimerkiksi terveyttä edistävä liikkuminen kävellen, pyörällä tai joukkoliikenteellä on myös ekologisesti kestävä ratkaisu.

Toimialalla on myös mahdollisuudet vaikuttaa suomalaisen ja helsinkiläisen kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen vaalimiseen ja turvaamiseen ilmastonmuutokseen sopeutumistoimenpiteillä.

Esittelijä

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja
Tommi Laitio

Lisätiedot

Hannu Airola, projektipäällikkö, puhelin: 310 87743
hannu.airola(a)hel.fi

Kaupunkiympäristölautakunta 30.01.2018 § 40

HEL 2017-010765 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Ilmastomuutoksen vaikutukset tulevat olemaan myös Helsingissä niin merkittäviä, että niihin sopeutuminen on välttämätöntä. Koska ilmastomuutoksen vaikutukset kohdataan paikallisesti, ovat kaupungit keskeisessä asemassa ilmastomuutokseen sopeutumisessa. Ilmastomuutoksen vaikutukset on tunnistettu kaupunkitasolla ja Helsingin kaupunki on jo ottanut aktiivisen roolin ilmastomuutokseen sopeutumisessa. Helsingin kaupunki on tuottanut lukuisia ohjelmia ja suunnitelmia, jotka liittyvät osin tai kokonaan ilmastomuutoksen sopeutumiseen, kuten Hulevesistrategian (2007), Tulvastrategian (2008) sekä Viherkattolinjaukset (2016). Lisäksi Helsingille tarpeellisimpia sopeutumisen toimenpiteitä on määritelty Ilmastokestävä kaupunki (ILKKA) -työkaluja suunnitteluun -hankkeen yhteydessä. Jotta ilmastomuutoksen tärkeys näkyisi paremmin päivittäisessä päätöksenteossa ja kaupungin toiminoissa, tulee sopeutumislinjaukset tuoda päätöksentekoon päästövähennysohjelman (Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelma) yhteydessä.

Ilmastotyön koordinointi ja resurssit

Helsingin kaupungin ilmastotyöryhmä laati vuoden 2017 alussa valtuuston strategian valmistelua varten esityksen Helsingin ilmastomuutokseen sopeutumisen linjauksiksi 2017-2025, jotka ympäristölautakunta hyväksyi osaltaan 16.5.2017. Linjaukset tulisi vielä valmistella lopulliseen muotoonsa päätöksentekoa ja toteuttamista varten. Siihen on täten mahdollista lisätä valtuustopöytäkirjan edellytys selvittää kaupungin mahdollisuudet olla edelläkävijä ilmastomuutokseen sopeutumisessa, joka kattaa kaikki toimialat <https://www.hel.fi/static/ymk/ilmasto/Helsingin-ilmastomuutokseen-sopeutumisen-linjaukset.pdf>.

Ilmastotyöryhmä on vastannut ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen koordinoinnista, seurannasta ja toimien toteutuksen edistämisestä. Ryhmä ei ole tosin vuoden 2017 kevään jälkeen kokoontunut, koska sille ei ole nimetty uutta puheenjohtajaa ja jäsenten osalta kokoonpano tulisi tarkistaa 1.6.2017 tulleen organisaation muutoksen takia. Ilmastotyöryhmä tulisi nimetä uudelleen. Se on laatinut raportin Helsingin ilmastoasioiden koordinoinnista vuoden 2017 keväällä. Ilmastotyöryhmän aineisto löytyy Internetistä <http://www.stadinilmasto.fi/helsingin-ilmastotyoryhma-2/>.

Mikäli Helsingin kaupunki haluaa päästä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa kansainväliseen kärkeen, tulisi myös toimialojen varata ja kohdentaa henkilöresursseja työhön ja kehittää työntekijöiden osaamista. Tällä hetkellä kaupungilla ei ole yhtään kokopäiväistä sopeutumisasian-tuntijaa. Ympäristöpalvelut on esittänyt toimen perustamista. Sopeutuslinjausten ja uuden hulevesiohjelman toimenpiteiden toteuttaminen vaativat myös investointeihin rahoitusta. Ne voivat olla esimerkiksi yleisille alueille toteutettuja luonnonmukaisia hulevesien hallintajärjestelmiä.

Varautuminen ilmatoriskeihin

Helsingin kaupunkistrategian 2017-2021 mukaan: "Helsinki on toimiva, turvallinen ja viihtyisä kaupunki." Osa turvallisuutta on varautuminen muuttuvan ilmaston aiheuttamiin vaikutuksiin. Helsingin ilmatoriskien arviointia on tehty yhdessä Ilmatieteen laitoksen kanssa ja raportti valmistuu helmikuussa 2018. Luonnoksen mukaan keskeisimmiksi riskeiksi on nostettu rankkasateen aiheuttamat hulevesitulvat, vesistötulvat, liukkaus, äärimmäiset ja poikkeavat talviolosuhteet, pimeyden aiheuttamat kaamosoireet, helleaallot, kuivuus ja Itämeren rehevöityminen. Selvityksessä tunnistetut riskit tulee minimoida, jotta kaupunki on jatkossakin toimiva ja turvallinen.

Luonto suojaa ilmastonmuutokselta

Kaupunkistrategian mukaan: "Helsinki vaalii arvokasta luontoaan ja toimii kaupunkiluonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi. Viher- ja sinialueiden ekologinen laatu, saavutettavuus ja terveysvaikutukset turvataan". Vihreän infrastruktuurin rakentamisella ja maanpinnan sulkemisen välttämällä parannetaan kasvavan sadannan vaatimaa hulevesien hallintaa, ehkäistään lämpösaarekeilmiön voimistuminen sekä estetään ravinteiden ja epäpuhtauksien kulkeutumista vesistöihin. Olemassa olevan kaupunkiluonnon ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen on tärkeä keino näiden tavoitteiden saavuttamisessa.

Osana tonttien hulevesien luonnonmukaista hallintaa Helsinki on alkanut edellyttämään asemakaavoituksessa viherkertoimen käyttöä. Viherkertoimen avulla luodaan vihreitä, viihtyisiä ja ilmastonkestäviä tontteja tiivistyvään kaupunkirakenteeseen. Sillä varmistetaan riittävän viherpinta-alan säilyminen tonteilla. Lisäksi esimerkiksi katupuut ovat olennaisen tärkeä osa monimuotoista kaupunkiluontoa ja niiden vaikutus kaupungin sopeutumisessa ilmastonmuutokseen on merkittävä.

Hulevesien luonnonmukainen hallinta ja ekologisesti monimuotoinen viherympäristö auttavat sopeutumaan ilmastonmuutokseen. Kaupunkistrategian mukaan: "hulevesien kustannustehokkaan hallinnan edistämiseksi viherpinta-alaa lisätään kaupungissa." Kaupungin uusi huleve-

siohjelma on valmistunut ja sen toteutuksen kautta on mahdollisuus edistää luonnonmukaista hulevesien hallintaa.

Yhdessä kaupunkirakenteen tiivistämistavoitteen kanssa viherpinta-alan lisääminen kaupungissa voi tarkoittaa käytännössä laadukkaiden viherkattojen määrän lisäämistä. Tällä hetkellä rakennusvalvonta voi velvoittaa viherkattojen rakentamiseen ainoastaan sitä vaativien asemakaavamääräysten perusteella. Niitä on kuitenkin asemakaavoissa toistaiseksi vähän ja vaatimukset kohdistuvat pääsääntöisesti pienialaisiin piharakennelmiin. Viherkattomääräysten puuttuessa rakennusvalvonta pyrkii ohjaamaan ja edistämään viherkattojen rakentamista kaupungin oman viherkattolinjauksen perusteella. Viherkattolinjaus ei kuitenkaan ole velvoittava, joten rakennusvalvonta voi ainoastaan ohjata. Rakennusvalvonnan osalta viherkattorakentamisen tehostaminen edellyttäisi viherkattomääräysten huomattavaa lisäämistä asemakaavoihin sekä viherkattolinjauksen toimenpiteiden asettamista velvoittaviksi esimerkiksi rakennusjärjestyksen määräysten kautta.

Sopeutumisesta liiketoimintamahdollisuuksia

Kaupunkistrategian mukaan koko kaupunkia kehitetään alustana kokeiluille ja uutta luovalle elinkeino toiminnalle. Sopeutuslinjausten ehdotuksessa todetaan, että ”Helsinki on sopeutumisen edelläkävijä näyttäen sopeutumisen esimerkkiä kaikissa omissa toiminnoissaan, kohteissaan ja hankinnoissaan. Kaupunkiorganisaatio tekee tiivistä yhteistyötä yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa. Kaupunki toimii uusien Smart & Clean -ratkaisujen alustana. Tämä luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä sekä parantaa kaupunkilaisten elämänlaatua.”

Uusien innovaatioiden synnyttämisen kannalta Helsingin kaupungin kannattaa aktiivisesti osallistua yhdessä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin, joissa edistetään kaupunkien sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä toteuttaa pilotteja, joilla testataan uusia ratkaisuja.

Ilmastonkestävä rakentaminen

Kaavoituksen ohella kaupunki voi ohjata ilmastonkestävään rakentamiseen tontinluovutusehtojen kautta. Kaupunki omistaa suuren osan omasta maa-alastaan ja pystyy tontinluovutusehtoihin laittamaan tontti-kohtaisia ilmastonmuutokseen sopeutumisen vaatimuksia. Esim. kaupungin luovuttamien asuinkerrostalotonttien osalta ehdoissa on ollut mm. vaatimuksia säädöksiä paremmasta rakennusten energiatehokkuudesta.

Viranomaistahona rakennusvalvonnan mahdollisuus toimia edelläkävijänä riippuu mm. maankäyttö- ja rakennuslain, rakennusjärjestyksen ja asemakaavan määräyksistä. Lain ja määräysten täytyy siksi tukea ilmastomuutokseen sopeutumiseen tähtääviä toimenpiteitä. Helpointa ja nopeinta on sisällyttää sopeutumiseen tähtäävät toimenpiteet asemakaavamääräyksiin ja/tai rakennusjärjestykseen, joiden noudattamista rakennusvalvonta valvoo. Rakennusten energiatehokkuutta rakennusvalvonta tulee edistämään vuonna 2018 esimerkiksi myöntämällä rakennuslupamaksuista 30 % alennuksen, jos asuinrakennus suunnitellaan matalaenergiatasoon. (Rakennusvalvontataksa 2018, 2 i §). Lupamaksujen helpotuksia pitäisi jatkossa kohdentaa myös ilmastomuutoksen sopeutumiseen tähtääviin rakentamistoimenpiteisiin.

Avoin data ja ilmastopalvelut

Kaupunki voisi olla edelläkävijä ilmasto- ja sääpalvelujen hyödyntämisessä suunnittelussa ja yhteiskunnan varautumisessa. Sitä voidaan kehittää esimerkiksi hyödyntämällä 3D –kaupunkimallia ja HSY:n kehittämää ilmastoatlasta. Näissä palveluissa voidaan konkreettisesti esittää tulvariskialueita, hulevesien luonnonmukaisen hallinnan kannalta tärkeitä suunnitteluparametrejä kuten läpäisemättömät pinnat ja viherpinnat, sosioekonomisen haavoittuvuuden arviointi.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Jari Viinanen, ympäristötarkastaja, puhelin: +358 9 310 31519
jari.viinanen(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 23.01.2018 § 16

HEL 2017-010765 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle valtuutettu Atte Harjanteen toivomusponnosta seuraavan lausunnon:

Kaupunkistrategian 2017-2021 mukaan Helsinki korostaa toiminnassaan ekologisia arvoja ja erottautuu globaalin vastuun paikallisen toteuttamisen kansainvälisesti verkottuneena edelläkävijänä.

Helsinki ottaa vastuunsa ilmastomuutoksen torjunnassa vakavasti ja torjuu ilmastomuutosta kunnianhimoisesti. Helsinki asettaa tavoitteeksi 60 prosentin päästövähennystavoitteen vuodelle 2030 ja aikaistaa hiilineutraalisuustavoitteen vuodesta 2050 vuoteen 2035 ja varautuu

valtion mahdolliseen päätökseen hiilen käytön kieltämisestä energia-
tuotannossa.

Rakennusten energiatehokkuutta parannetaan sekä uudisrakentami-
sessa että vanhan rakennus kannan korjaamisessa. Helsingin energia-
tehokkuus normit ovat kansallista vähimmäistasoa kunnianhimoisem-
mat. Uusiutuva energia ja energia-tehokkuus pyritään yhdistämään
Helsingissä optimaalisella tavalla paitsi yksittäisissä rakennuksissa
myös alueellisesti. Liikenteen päästövähennyksiä toteutetaan koko Hel-
singin liikennejärjestelmässä niin pyöräilyn ja kävelyn suosiota lisää-
mällä kuin sähköautojen, sähköbussien ja raidejoukkoliikenteen osuutta
nostamalla. Uusiutuvaa energiaa lisätään niin pienessä kuin suurem-
massa mittakaavassa.

Päästövähennyksiä ja kiertotalouden hankkeita toteutetaan Helsingissä
yhteistyössä yritysmaailman ja kaupunkilaisten kanssa. Päästövähenn-
ysten toteuttamisesta laaditaan vuoden 2018 helmikuun loppuun men-
nessä aikataulutettu toimenpideohjelma. Kaupungin ilmastotyöryhmän
raportti ja Helenin hyväksytty kehitysohjelma toimivat pohjana työlle.

Kaupungin perustehtävä on järjestää asukkailleen laadukkaita palveluja
ja luoda edellytyksiä virikkeelliselle ja hauskalle elämälle. Toimiva kau-
punki näkyy konkreettisina tekoina, valintoina ja arkea helpottavina
asioina ihmisten jokapäiväisessä elämässä. Toimiva kaupunki tarkoit-
taa sitä, että päiväkodit ja koulut löytyvät läheltä ja niihin on turvallista
kävellä ja pyöräillä.

Helsinki pyrkii hahmottamaan paremmin globaalia murrosta ja lisää
henkilöstönsä ymmärrystä tekoälystä ja muista maailmaa muuttavista
teknologioista sekä niistä mahdollisuuksista, mitä tämä kehitys avaa
kaupunkilaisille. Helsingin tavoitteena on olla maailman parhaiten digi-
talisaaatiota hyödyntävä kaupunki maailmassa.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että kasvatuksen ja koulutuk-
sen toimialan mahdollisuudet vaikuttaa kaupungin mahdollisuuksiin olla
edelläkävijä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ovat merkittävät,
koska asiakkaitamme ovat tulevaisuuden helsinkiläiset ja päättäjät. Toi-
mialan ympäristöjohtamiseen ja opetussuunnitelmiin on sisällytetty ym-
päristökasvatus, jossa päiväkodit, koulut, oppilaitokset ja työväenopis-
tot opastetaan edistämään ilmastonmuutosta torjuvaa toimintaa ja elä-
mäntapaa. Eri oppiaineiden ympäristökasvatusosissa, ympäristö- tai
kestävän kehityksen ohjelmissa, ekotukihenkilötyössä sekä luonto- ja
leirikouluissa tutustutetaan lapset, oppilaat ja opiskelijat monipuolisesti
ja kullekin ikäluokalle sopivalla tavalla luonnon monipuolisuuden säilyt-
tämisen vaikutuksiin, ekologiseen tapaan toimia, energian säästöön,
jätteiden lajitteluun, erilaisiin uusiutuvan energian tuotantomenetelmiin

ja arkipäivän valintojen vaikutukseen hiilijalanjälkeen. Helsingin lähikouluperiaate mahdollistaa koulumatkojen tekemisen jalan ja pyöräillen. Pidempien koulumatkojen matkatuki ohjaa oppilaat julkisten liikenevälineiden käyttöön.

Toimialan hankinnoissa painotetaan ekologisuutta ja elinkaariajattelua hankittujen tuotteiden ja palveluiden koko käyttöajan ja myös käytöstä poiston jälkeisiä vaikutuksia. Hankintojen palvelukuvausten kautta on päiväkotien, koulujen, oppilaitosten ja työväenopistojen jokapäiväisessä toiminnassa mahdollisuus vaikuttaa ruoka-, siivous-, kouluisäntä- ja kiinteistönhuoltopalveluiden mahdollisimman ekologiseen toimintaan niin käytettyjen työmenetelmien kuin raaka- ja puhdistusaineiden osalta. Myös irtokalusteiden, varusteiden, koneiden ja laitteiden hankinnassa huomioidaan valintojen ympäristövaikutus. Hankittavat kalusteet ovat kestäviä, korjattavia sekä materiaaleiltaan kierrätettäviä ja digiohjelman myötä hankittavat laitteet entisiä energiataloudellisempia.

Mahdollisuutena ja haasteena voidaan nähdä toimialan suuri kiinteistö-kanta, jonka teknisestä ylläpidosta iso osa on kaupunkiympäristön toimialan kiinteistöhuollon vastuulla. Haasteena energiatalouden näkökulmasta on kiinteistöihin tehtävät perusparannukset, joissa painovoimaisen ilmanvaihdon muuttaminen koneelliseksi lisää kiinteistön energiakulutusta energiaa säästävästä rakennusteknisistä ratkaisuista huolimatta. Lisäksi toiminnan kautta tehtävä energian säästön vertailu ja mittarointi erilaisissa rakennuksissa sekä käyttäjille tarjottavat kannustimien vaativat jatkossa kehittämistä yhteistyössä kaupungin muiden toimijoiden kanssa. Toimialan kiinteistöt tarjoavat hyvät edellytykset esimerkiksi aurinkoenergialaitosten rakentamiseen katoille ja julkisivuihin. Suuressa kiinteistökannassa hyvien käytänteiden monistaminen on mahdollista laajasti ja vaikuttavasti.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Mauno Kemppe, tilapalvelupäällikkö, puhelin: 310 86860
mauno.kemppi(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 16.01.2018 § 6

HEL 2017-010765 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi valtuutettu Atte Harjanteen toivomusponnosta koskien mahdollisuuksia olla edelläkävijä ilmastonmuu-

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki PL 1
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

tokseen sopeutumisessa kaupunginhallitukselle seuraavan esittelijän muutetun esityksen mukaisen lausunnon:

"Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa varautumista ilmastonmuutoksen mahdollisiin vaikutuksiin. Samalla pyritään vähentämään ihmisten, yhteiskuntien ja luonnon haavoittuvuutta ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Ilmastonmuutos asettaa sosiaali- ja terveystoimialalle uusia vaatimuksia: useammin esiintyvät sään ääri-ilmiöt voivat lisätä terveysongelmia ja elintarvikevälikkeiden ja esimerkiksi hyönteisten välityksellä tarttuvien (vektorivälitteisten) tautien leviäminen voi lisääntyä. Ihmisten haavoittuvuus ilmastonmuutoksen seurauksille vaihtelee ja riippuu monista tekijöistä, kuten fyysisistä ominaisuuksista, sosioekonomisista tekijöistä, kyvystä varautua ja selviytyä poikkeustilanteiden aikana sekä asuinympäristön ominaisuuksista.

Kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisella on lakisääteinen velvollisuus varautua erilaisiin yllättäviin tilanteisiin. Sosiaali- ja terveystoimialan tulee kyetä suojaamaan toimintansa ja henkilökuntansa normaalioloissa ja varmistamaan toimintansa mahdollisimman häiriötön jatkuminen myös poikkeusoloissa. Valmius vastata poikkeusolojen haasteisiin perustuu normaaliolojen riskinhallinnalle ja varautumistyyliä. Sosiaali- ja terveystoimialan varautumisen tavoitteena on turvata väestölle kaikissa olosuhteissa terveyden ja toimintakyvyn kannalta keskeiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, terveellinen elinympäristö sekä toimeentulo.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat osin ennalta hahmottamattomia. Olennaista onkin, että perusprosesseja voidaan muokata ja skaalata eri häiriötilanteiden vaatimuksiin. Toimitilat suunnitellaan muuntojoustaviksi, jotta ne vastaavat muuttuviin tarpeisiin myös tulevaisuudessa.

Häiriötilanteita sosiaali- ja terveydenhuoltoon saattavat aiheuttaa esimerkiksi pitkittynyt taloudellinen lama, laajat epidemiat ja vaaralliset tarttuvat taudit, ympäristöonnettomuudet, elintarvikkeiden, lääkkeiden ja terveydenhuollon laitteiden saatavuuden vaikeutuminen sekä laajamittainen maahantulo. Ilmastonmuutos voi osaltaan vaikuttaa häiriötilanteiden syntyyn ja esiintymistiheyteen. Muualla maailmassa tapahtuvat muutokset voivat heijastua myös Helsinkiin.

Keskeistä on turvata perustehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa lisäämällä tarvittaessa psykososiaalista tukea, lisäämällä sairaansijakapasiteettia, vahvistamalla päivystyspalveluja sekä lisäämällä terveysasemien aukioloa tukemaan päivystystoimintoihin kohdistuvaa painetta. Valmiussuunnittelussa otetaan myös huomioon keskeiset tekniseen infrastruktuuriin liittyvät riskit, kuten sähkökatkot, sähköisen tietoliikenteen, tietojärjestelmien ja teleyhteyksien katkokset sekä vesi-, viemäri- ja lämpökatkot.

Sosiaali- ja terveystoimialalla äkillisiin tilanteisiin, kuten sään ääri-ilmiöihin, varautuminen ja reagoiminen ovat jo jokapäiväistä toimintaa. Esimerkiksi helteet koettelevat kaupungin herkimpiä asukkaita lähes joka kesä. Myös sosiaalisen haavoittuvuuden huomioiminen on sisäänrakennettu sosiaali- ja terveystoimialan työntekijöiden toimintaan. Haastaviin elämäntilanteisiin varautuminen ja tilanteiden ennakointi on osa perustyötä. Esimerkiksi kotihoidon ja sosiaalityön tavoitteena on tukea asiakkaiden ja perheiden toimintaedellytyksiä haastavissa elämäntilanteissa.

Pääkaupunkiseudun ilmastolähtöisen haavoittuvuuden kartoituksessa selvitettiin ihmisten sosiaalista haavoittuvuutta tulville ja helteille. Kartoituksen tuloksia voidaan käyttää tausta-aineistona myös sosiaali- ja terveystoimialan suunnittelussa ja päätöksenteossa. Henkilökunnan tietoisuutta ilmastomuutoksen myötä esiintyvistä sään ääri-ilmiöistä lisätään edellä mainitun haavoittuvuuskartoituksen avulla ja raportin tietoja hyödynnetään sopeutumistoimien suunnittelussa ja kohdentamisessa.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Ilmastomuutoksella voi olla monenlaisia, osin ennalta hahmottamattomia vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin esimerkiksi sään ääri-ilmiöiden, leviävien tautien ja epävarmuuden lisääntyessä. Terveyden ja toimintakyvyn kannalta keskeiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, terveellinen elinympäristö sekä toimeentulo tulee turvata väestölle myös muuttuvissa olosuhteissa. Haavoittuvat ihmisryhmät tulee ottaa erityisesti huomioon ilmastomuutoksen vaikutuksiin varauduttaessa."

Käsittely

16.01.2018 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Esittelijä Juha Jolkkonen muutti esitystään seuraavasti:

- lausunnon ensimmäisessä kappaleessa oleva ilmaisu "elintarvike- ja vektorivälitteisten tautien" muutetaan muotoon "elintarvikevälitteisten ja esimerkiksi hyönteisten välityksellä tarttuvien (vektorivälitteisten) tautien", ja

- lausunnon neljännen kappaleen ensimmäiseen virkkeeseen lisätään sana "elintarvikkeiden" niin, että virke kuuluu seuraavasti: "Häiriötilanteita sosiaali- ja terveydenhuoltoon saattavat aiheuttaa esimerkiksi pitkittynyt taloudellinen lama, laajat epidemiat ja vaaralliset tarttuvat taudit, ympäristöonnettomuudet, elintarvikkeiden, lääkkeiden ja terveydenhuollon laitteiden saatavuuden vaikeutuminen sekä laajamittainen maahantulo."

14.05.2018

Asia/27

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Annukka Kokkonen, ympäristöasiantuntija, puhelin: 310 43544
annukka.kokkonen(a)hel.fi

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki PL 1
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566